

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК АНТИКОРУПЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено правові засади та практичні механізми забезпечення доступу до публічної інформації в Україні як ключового інструменту запобігання корупції. Проаналізовано роль прозорості діяльності органів публічної влади, електронних реєстрів та відкритих даних у формуванні добросовісного врядування.

Ключові слова: публічна інформація, доступ до інформації, прозорість, відкриті дані, антикорупційні механізми, електронне урядування.

Abstract

The legal principles and practical mechanisms of ensuring access to public information in Ukraine as a key tool for corruption prevention are investigated. The role of transparency in public authorities' activities, electronic registers, and open data in forming integrity governance is analyzed.

Keywords: public information, access to information, transparency, open data, anti-corruption mechanisms, e-governance.

Вступ

Забезпечення доступу громадян до публічної інформації є фундаментальним принципом демократичного суспільства та дієвим інструментом запобігання корупції. Прозорість діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування унеможливує зловживання службовим становищем і підвищує рівень довіри населення до інститутів держави. Метою цієї роботи є аналіз правових засад та практичних механізмів реалізації права на доступ до публічної інформації в Україні в контексті антикорупційної політики.

Результати дослідження

Правовою основою доступу до публічної інформації в Україні є Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 № 2939-VI, який закріплює право кожної особи знайомитися з документами та іншими матеріалами суб'єктів владних повноважень. Закон визначає публічну інформацію як відображену та задокументовану будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформацію, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків [1].

У ході дослідження виявлено кілька ключових аспектів механізму забезпечення доступу до публічної інформації як антикорупційного інструменту.

1. Проактивне оприлюднення інформації. Встановлено, що органи публічної влади зобов'язані самостійно оприлюднювати інформацію про свою діяльність на офіційних веб-сайтах. Це включає нормативно-правові акти, звіти про виконання бюджетів, відомості про тендерні процедури та укладені договори. Автоматичне розкриття даних усуває можливість корупційних домовленостей та знижує ризики зловживань при розпорядженні публічними ресурсами [1].

2. Система відкритих державних реєстрів. З'ясовано, що запровадження Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, реєстру корупціонерів, а також системи ProZorro у сфері публічних закупівель суттєво підвищили прозорість прийняття рішень. Відкритість цих баз даних для громадськості та засобів масової інформації формує ефективний механізм суспільного контролю [2].

3. Запити на публічну інформацію. Досліджено, що процедура індивідуальних запитів дозволяє кожній особі отримати конкретні документи від розпорядників інформації у встановлені законом строки (5 робочих днів). Ненадання інформації або необґрунтована відмова тягнуть адміністративну відповідальність. Водночас виявлено проблему формальних відповідей та надмірного застосування грифу «для службового користування» як підстави для відмов.

4. Роль громадянського суспільства та журналістики. Встановлено, що організації громадянського суспільства та розслідувальні журналісти є ключовими користувачами механізму доступу до публічної

інформації. Публічне розкриття фактів корупції через медіа виконує важливу превентивну функцію та сприяє притягненню винних до відповідальності.

Висновки

Забезпечення доступу до публічної інформації є невід'ємною складовою антикорупційної інфраструктури держави. Конституція України у статті 34 закріплює право кожного на вільне отримання інформації, що є фундаментальною гарантією прозорості публічної влади [3]. Проведене дослідження доводить, що прозорість діяльності органів влади, розвиток систем відкритих даних та дієвий механізм задоволення інформаційних запитів громадян суттєво знижують корупційні ризики. Водночас ефективність цього механізму залежить від послідовного виконання законодавчих вимог розпорядниками інформації, цифровізації публічного адміністрування та активної участі суспільства у здійсненні контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 № 2939-VI. // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
2. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII. // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
3. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Гак Олександр Вадимович — студент групи ІБС-246, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: study.hakh@gmail.com

Науковий керівник: **Ковальчук Іван Васильович** – доктор філософії у галузі права, старший викладач кафедри суспільно-політичних наук факультету інформаційних електронних систем Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: ivankovalchuk@vntu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7467-5317>

Hakh Oleksandr — Student, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: study.hakh@vntu.edu.ua

Scientific supervisor: **Kovalchuk Ivan** – PhD in law, senior Lecturer at the Department of Social and Political Sciences Faculty of Information Electronic Systems Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ivankovalchuk@vntu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7467-5317>